

BÖCSKEI BALÁZS

IDEA⁺

ELIT-ÚJRATERMEELÉS VAGY SZAVAZATMAXIMALIZÁLÁS?

ELŐVÁLASZTÁS „HATÁSOSSÁGÁNAK”
EMPIRIKUS VIZSGÁLATA A 2022. ÉVI
ELLENZÉKI KÖZÖS EGYÉNI JELÖLTEK
TELJESÍTMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

I ELŐVÁLASZTÁS
I 2021

2023.
FEBRUÁR

Bevezetés

Az IDEA Intézet elemzésében a 2021. évi előválasztás körülményeinek és kimenetelének potenciális hatásait vizsgálja meg a 2022-es országgyűlési választásokon induló ellenzéki összefogás közös egyéni jelöltjeinek eredményére a 106 helyi előválasztásra koncentrálva. Mint ismeretes, az előválasztás legfontosabb célja az ellenzéki összefogás közös jelöltjére adott szavazatszám későbbi maximalizálása volt a legesélyesebbnek vélt jelölt kiválasztásával. Elemzői konszenzus volt abban, hogy az előválasztás keretében elsődlegesen a legaktívabb ellenzéki szavazók és esetleg kisebb mértékben a bizonytalanok választják majd ki az általuk legesélyesebbnek vagy éppen legszimpatikusabbnak tartott jelöltek¹.

Az IDEA Intézet adatközpontú elemzése szerint – szemben az ellenzéki elkötelezettségű szavazók és politikusok várakozásaival – egy előválasztás önmagában még nem garantálja a szavazatmaximalizálás szempontjából legjobb jelölt kiválasztását. Azaz az eredményeket komplexebben elemezve az látható, hogy távolról sem biztos, hogy az előválasztáson legnépszerűbb jelölt lesz az, aki később az országgyűlési választáson a szavazatszámot maximalizálni tudja.

Elemzésünkben abból indultunk ki, hogy az előválasztás hatással lehetett az ellenzéki jelöltek eredményességére. A 106 közös jelölt egyéni áprilisi választási szereplése között ugyanakkor jelentős eltérések mutatkoztak. Fő célunk ezért az volt, hogy mélyebben megismerjük az ellenzéki közös jelöltek kiválasztásának körülményei és kimenetele miként befolyásolták az országgyűlési választások egyéni jelölti versenyének eredményét.

1 — Ezt a feltételezést az előválasztás utáni, az azon való részvételre fókuszáló kutatás is igazolta, lásd: Böcskei Balázs: Április 3. és a politikai nárcizmus identitásnékülisége. *24.hu*, 2022. április 5. Elérhető: <https://24.hu/belfold/2022/04/05/valasztas-2022-velemen-y-boc-skei-balazs-marki-zay-peter-ellenzek/>.

Az egyéni jelöltek teljesítménye és az előválasztás körülményeinek összefüggései

A választáson induló közös ellenzéki jelöltek teljesítményének mérésére két eredményváltozó kínálkozik:

1. A 2018-as országgyűlési választáson az ellenzéki jelöltekhez képesti szavazatarány változása 2022-re,
2. továbbá, hogy a 2022-es egyéni jelöltekre adott szavazatszám hogyan viszonyul az ellenzéki közös lista szavazatszámának arányához.

Az első mutató az ellenzéki közös egyéni jelölt egyéni szavazatarányának, valamint a 2018-as országgyűlési választásokon az ellenzéki pártok² egyéni jelöltjei összesített szavazatarányának különbsége (százalékpontban). Ez a mutató a 2018-as „összellenzéki” egyéni jelöltek összesített szavazatszámához viszonyítja a közös jelölt szavazatszámát. Minél kisebb mértékben csökken ez az érték 2018-hoz képest 2022-re, annál sikereesebbnek tekinthető a közös ellenzéki jelölt. Az egyéni szavazataránynál bekövetkezett változásra értelemszerűen sok tényező lehetett hatással. Ezek közül úgy véljük, a legfontosabb a Fidesz egyéni jelöltjének támogatottságában bekövetkezett változás, amely feltehetően közvetlenül csökkentette (növelte) az ellenzéki jelölt támogatottságát.

Értelemszerűen az sem mindegy, hogy 2022-ben indult-e az adott választókerületben a Mi Hazánk vagy a Magyar Kétfarkú Kutya Párt (MKKP) egyéni jelöltje, hiszen utóbbi jelölt 2022-es indulása esetén 2018-hoz képest az ellenzéki szavazatarány nagyobb mértékű csökkenésére lehet számítani.

A nagy számban induló ellenzéki jelöltek összesített szavazataránya 2018-ban magasabb volt, mint az ellenzéki összefogás közös egyéni jelöltjeié 2022-ben. Ennek legfőbb oka az, hogy egyetlen jelölthöz képest több ellenzéki jelölt sikereesebben tudja begyűjteni a világnézetileg is heterogén ellenzéki tábor és a bizonytalanok szavazatait. Az ebből következő szavazatvesztéséget az

2 — DK, Jobbik, MSZP-Párbeszéd, LMP, Momentum, Együtt.

összefogás közös jelöltjei ugyanakkor csökkenthették, ha sikerült megszerezniük a Fidesz ellenében leadott proteszt szavazatokat. Ez már megfigyelhető volt a 2018. évi választás során is egyfajta „koordinált átszavazás” formájában.³ Valószínűleg ebben az ellenzéki közös jelölt személyének van döntő szerepe, hiszen amennyiben a jelölt jelentős reputációval/ismertséggel rendelkezik, az mérhető a csökkenést.

A második mutató már nem támaszkodik a 2018-as országgyűlési választások eredményére, hanem azt próbálja megragadni, hogy mennyivel népszerűbb vagy népszerűtlenebb az egyéni jelölt az ellenzéki közös listánál 2022-ben. Ez a mutató azért lehet releváns az előválasztás értékelése szempontjából, mert egy helyileg erősen beágyazott és magas reputációjú jelölt a várakozásaink szerint magasabb szavazatarányt volt képes elérni, mint a közös lista. Tehette ezt leginkább azért, hogy az ellenzéki érzelmű szavazók mellett képes volt a bizonytalan szavazókat is megszólítani, továbbá az MKKP, a Mi Hazánk vagy akár a Fidesz listás szavazóinak egy részét is. Ennek következtében pedig akár az ellenzéki közös lista támogatottságát is felülmúlhatta.

Ugyanakkor a mutató (az ellenzéki közös listához képest) nem csupán az egyéni jelölt személyének hitelességét/elismertségét foglalja magában, hanem számos egyéb, az első mutatónál részletezett hatások nagy részét is. Ez utóbbiakat tehát kontrollálni szükséges, hogy megalapozott állításokat tehessünk.

Számos olyan, az előválasztáshoz kapcsolódó tényező van, amely befolyásolhatta a jelölt előválasztás tükrében vizsgálható 2022-es teljesítményét. **Az elemzésben a következő változókon keresztül kíséreltük megragadni az előválasztás körülményeit:**

- az előválasztáson **az egyéni jelöltekre adott szavazatok koncentráltsága,**⁴

3 — A vidéki választókerületek többségében a baloldali-liberális szavazók jelentős része az esélyesebb jobbikos jelöltet támogatta a listás szavazatával, a fővárosban pont fordított volt a helyzet. A választók maguk ismerték fel az, hogy ki az esélyesebb jelölt a választókörben. Erről lásd részletesebben Böcskei Balázs: Egyszer mint tragédia, és másszor is: baloldaliak és szavazóik, területi olvadások és átszavazások. In: Böcskei Balázs – Szabó Andrea (2018) [szerk.]: *Várakozások és valóságok. Parlamenti választás 2018*. MTA TK PTI – Napvilág.

4 — Az előválasztáson induló jelöltek szavazatarányának négyzetösszege. A mutató értéke 0 és 1 között lehetséges, értéke pedig annál nagyobb, minél kevesebb jelölt van, illetve a győztes minél nagyobb szavazatkülönbséggel nyert.

- a győztes és a második helyezett közötti **relatív szavazatkülönbség** (marzs),⁵
- az előválasztás során a választókerületben induló jelöltek száma,
- az **előválasztási részvétel**: a résztvevők abszolút száma, valamint az ellenzéki szavazók számának arányában,⁶
- az elválasztáson indult **inkumbens** (országgyűlési képviselő) ellenzéki jelölt,
- az előválasztáson győztes, de nem inkumbens jelölt, aki ugyanabban a választókerületben **indult egyéniben a 2018-as országgyűlési választáson**.

Alacsonyabb lehet az előválasztási részvételi motiváció akkor, ha egy választókerület ellenzéki fellegvárnak számít. Ilyenkor a racionális ellenzéki szavazók a győzelem „biztos tudatában” kevésbé hajlamosak elmenni – pont az ő szavazatuk nem fog számítani, akárki is lesz a közös jelölt –, mert az a választókerület biztosan az ellenzéké lesz. Mégis azzal számoltunk, hogy az előválasztási részvétel pozitívan függ össze a kiválasztott közös jelölt egyéni eredményével. Egyrészt az előválasztás újdonsága miatt az előválasztói racionalitás háttérbe szorul. Másrészt, számíthatott például az is, hogy mennyire érzik az ellenzéki szavazók egy adott választókerületben, hogy „nagy az előválasztás tétje”. Azaz gondolhatták azt a választók, hogy akár még nyerhető is lehet később a Fidesz jelöltjével szemben a választókerület. Vagy éppen valódi versenyhelyzet állt elő a jelöltek között. **Várakozásunk szerint minél többen vesznek részt az előválasztáson annál inkább nyerhető körzetnek tartják az ellenzéki érzelmű szavazók, illetve annál kedvezőbb az előválasztás percepciója. A választók az expresszív szavazás (a pillanatnyi lelkiállapot alapján) miatt hajlamosak is erőt demonstrálni a magas részvétellel. Összességében ez utóbbi hatásnak erősebb szerepet tulajdonítunk.**

Az előválasztás idején a közvélemény-kutatások alapján a Fidesz és az ellenzéki összefogás támogatottsága kiegyenlített volt. A töredékszavazatok miatt pedig korántsem volt mellékes, hogy mennyi szavazattal kap ki vagy nyer az ellenzéki összefogás egyéni jelöltje a kormánypártival szemben. Ebből a szempontból is komoly tétje volt, hogy ki lesz az ellenzéki jelölt. Mindezeket tekintetbe véve **hipotézisünk az, hogy összefüggés van az előválasztási részvétel és a közös ellenzéki jelöltek**

5 — A győztes és a második helyezett jelölt közötti szavazatarány különbsége.

6 — Az egyéni jelöltekre leadott összes szavazatszám abszolút értéke, valamint az összes szavazatszám aránya a 2018-ban listán az ellenzéki pártokra (Jobbik, MSZP-P, DK, Momentum, LMP, Együtt) leadott szavazatszám arányában.

teljesítménye között, a magasabb előválasztási részvétel nagyobb eséllyel vezet a kompetensebb/nagy reputációjú jelölt kiválasztásához, amely végül jobb teljesítményt eredményezhet.

Az, hogy milyen erős az előválasztáson a verseny a jelöltek és pártjaik között, a jelöltek számával is megragadható. Elviekben egy intenzívebb verseny hozzájárulhat ahhoz, hogy a „jobb” jelölt kiválasztásán keresztül növelje a közös ellenzéki jelölt teljesítményét az országgyűlési választáson. Másik oldalról viszont szoros verseny esetén a vesztes jelöltek szimpatizánsai elbizonytalanodhatnak az országgyűlési választásra, a kampányban részt vevő szimpatizánsok erőfeszítései is csökkenhetnek, ha nem a saját jelöltjük kerül ki győztesen az előválasztáson.

Mind az előválasztáson a jelöltekre adott szavazatok koncentrációja, mind a győztes és a második helyezett közötti relatív szavazatkülönbség-mutató (marzs) az előválasztási verseny szorosságát hivatott mérni. A nagyobb szavazatkoncentráció a verseny kevésbé szoros jellegét mutatja, csakúgy, mint a nagyobb marzs. A szavazatkoncentráció és a marzs emelkedése azt is jelzi, hogy van egy domináns jelölt az előválasztáson indulók között, akinek reputációja/elismertsége vitán felül áll, így győzelméhez sem fér kétség.

Az ellenzéki inkumbens egyéni jelölt győzelmi esélye az előválasztáson vitatatlannal nagyobb, mint az egyéb jelölteké, illetve azzal is lehetett számolni, hogy jobban szerepel majd az országgyűlési választáson. Ráadásul az ilyen jelöltek jellemzően ellenzéki fellegetvárnak számító választókerületben indultak.

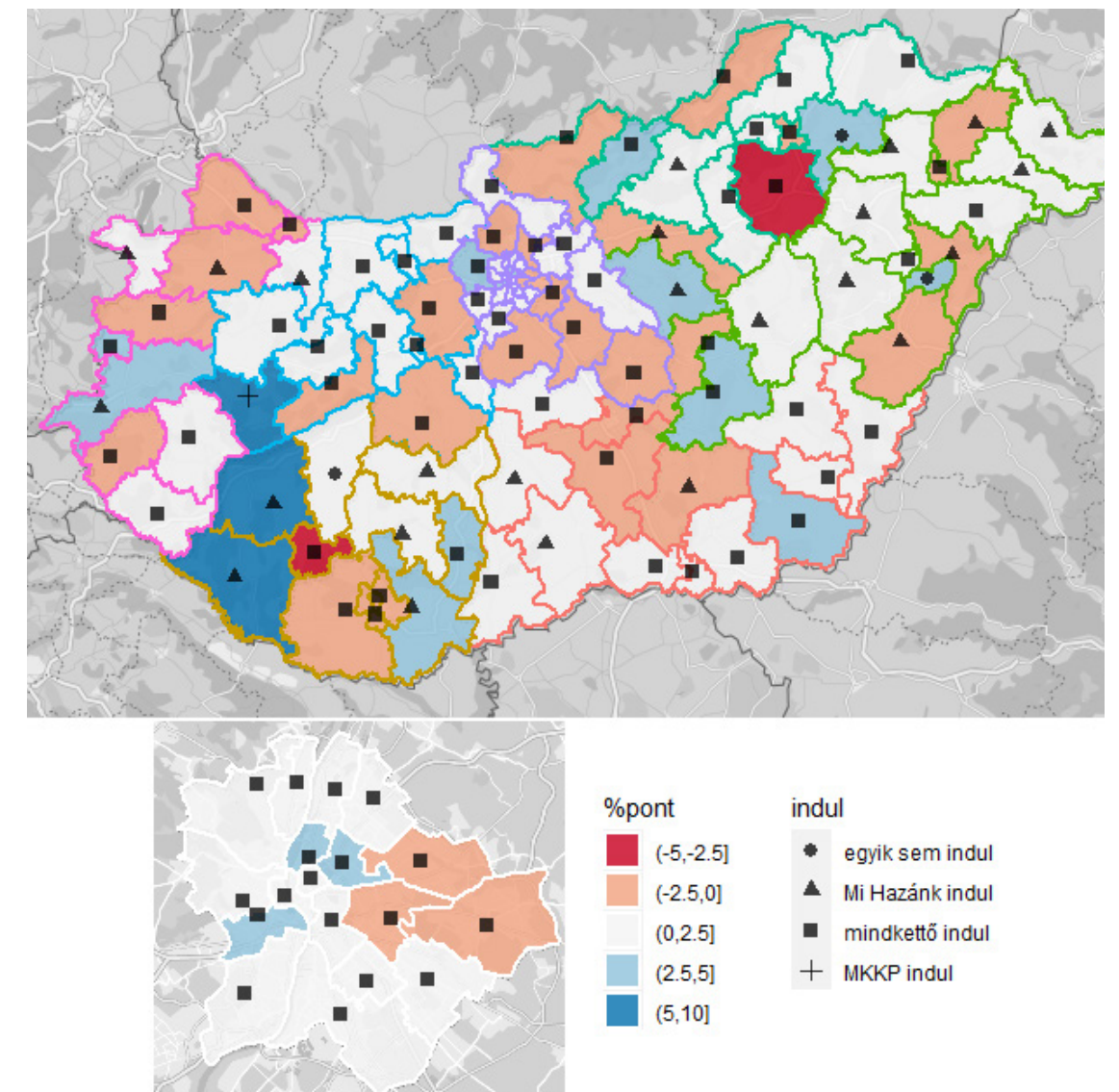
Szintén nagyobb reputációval/ismertséggel, ugyanakkor egyben nagyobb győzelmi eséllyel is rendelkezik az az előválasztáson induló jelölt, aki ugyanabban a választókerületben jelöltként indult a 2018-as országgyűlési választásokon.

Végül meg kell említenünk, hogy számos fontos tényezőt nem tudtunk számszerűsíteni adathiány miatt. Ilyen a kampánystáb nagysága, az aktivisták száma, a helyi kampányok intenzitása, amelyek közvetlenül hatással lehetnek egy-egy egyéni jelölt teljesítményére.

A változók közötti empirikus kapcsolat

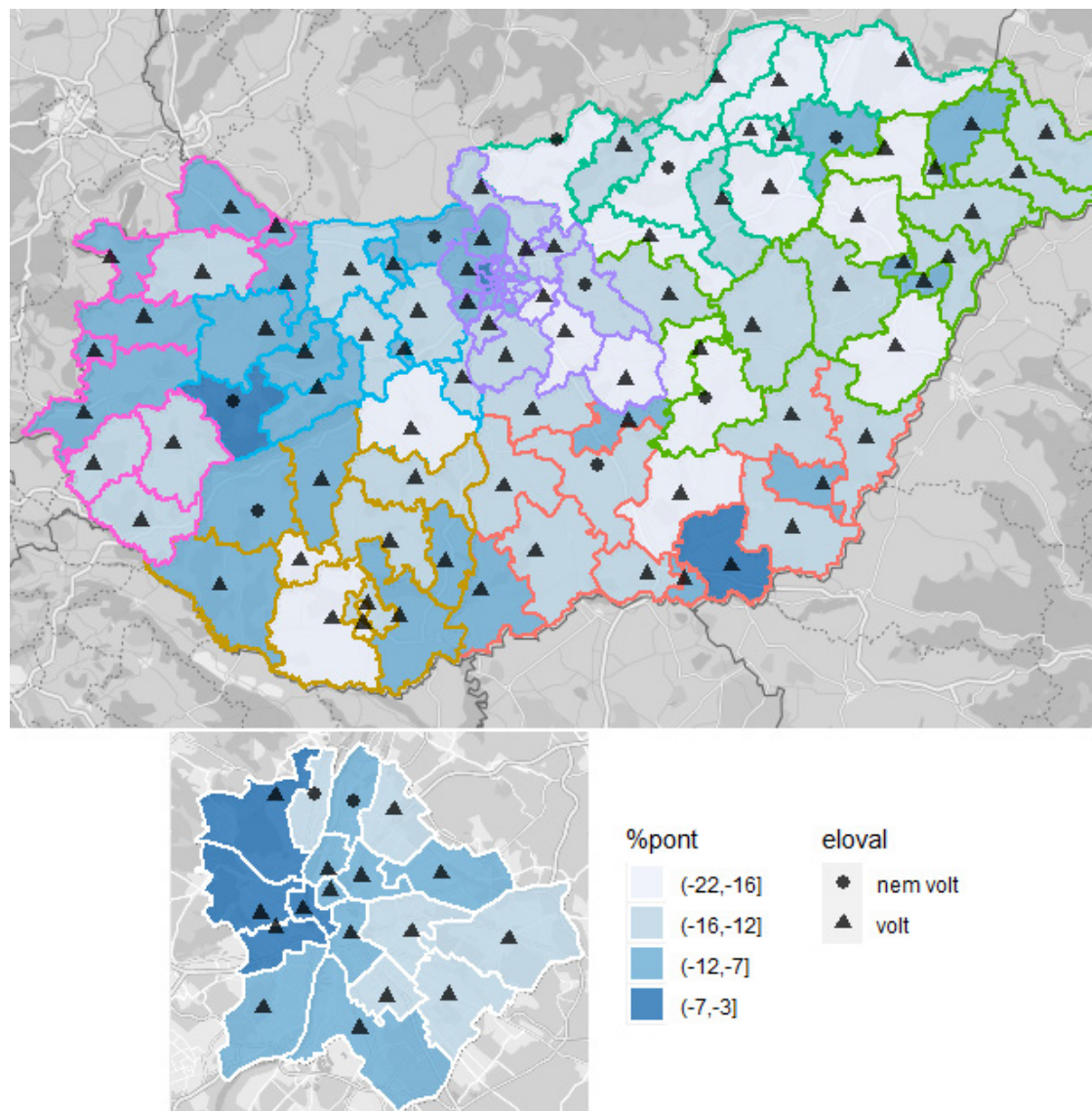
Az alábbi térképes vizualizáció alapján az ellenzéki összefogás egyéni és listás szavazatinak különbsége a választókerületek körülbelül kétharmadában pozitív értéket vett fel, vagyis az egyéni szavazatarány magasabb volt a listásnál. Földrajzilag nincsenek homogén tömbök egyik régióban sem – leszámítva Budapestet, ahol három keleti-budapesti választókerület kivételével mindenhol pozitív volt a szóban forgó mutató. Az is jól látszik, hogy ahol az MKKP és a Mi Hazánk közül legalább az egyik nem indított egyéni jelöltet, ott valószínűsíthetően az összellenzéki gyűjthette be a két párt szavazóinak egyéni szavazatait, mivel ezekben a választókerületben az ellenzéki közös jelöltek jobban teljesítettek.

1. ábra: Ellenzéki összefogás egyéni és listás szavazatarányának különbsége (2022)

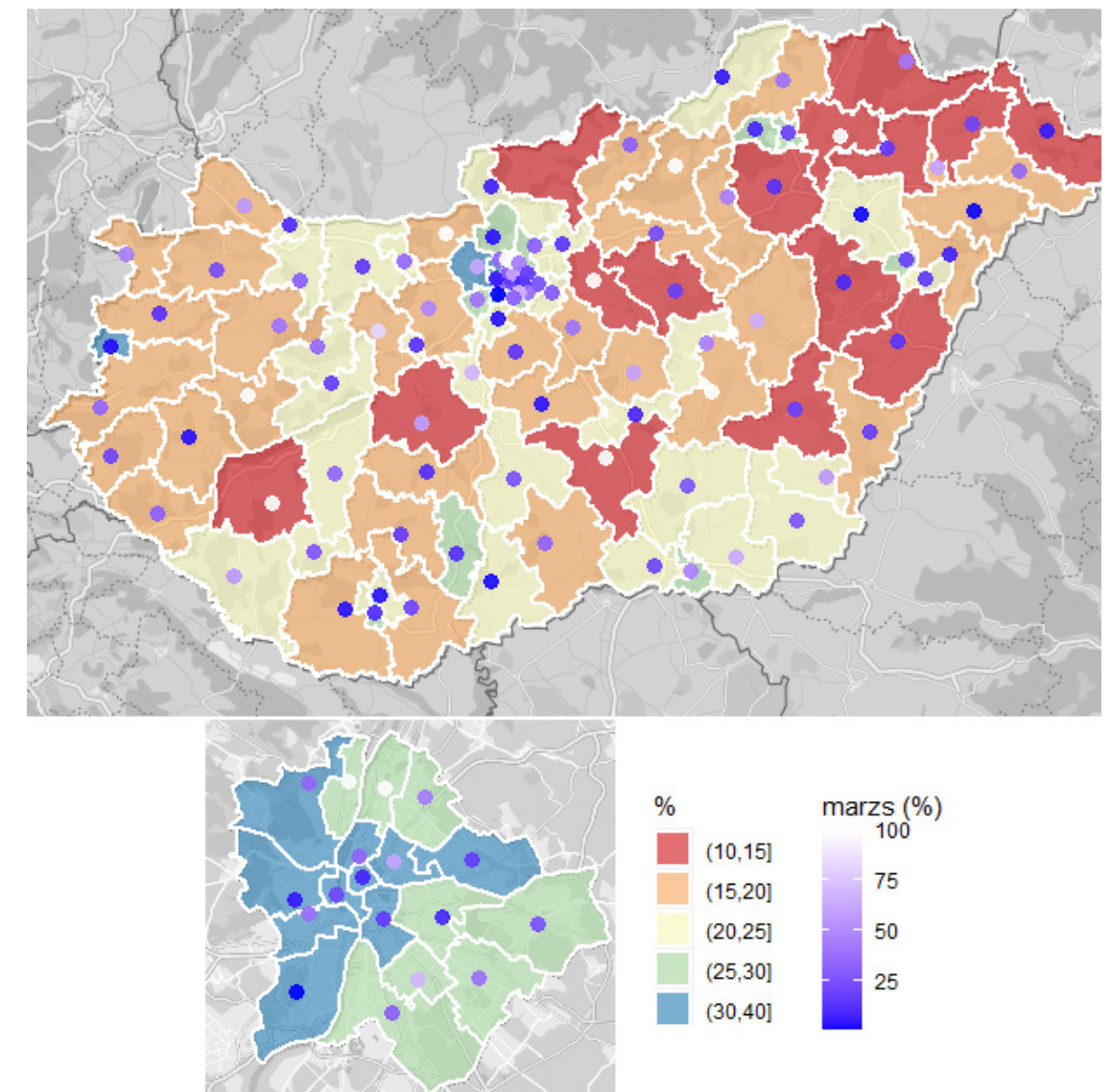
Az ellenéki közös jelölt teljesítményét megragadó másik mutató az ellenzéki összefogás egyéni jelöltjeinek összesített szavazatarány-változását prezentálja 2018-ról 2022-re. E mutató területileg elkülönülő mintákat követ. Ahol 2018-ban kevésbé volt erős a Jobbik támogatottsága (és az átlag feletti a Fideszé), mint például Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Dunántúlon, ott az egyéni szavazatarány-csökkenés mértéke kisebbnek bizonyult. Viszont Észak-Magyarországon, illetve az Észak-Alföldön csökkent az átlagosnál nagyobb mértékben - itt az átlagosnál nagyobb volt a Jobbik támogatottsága 2018-ban. Budapesten elsősorban a keleti és dél-keleti választókerületek esetében figyelhetünk meg átlagnál nagyobb csökkenést. Az Alföld teljes területén az ellenzéki összefogás egyéni jelöltszavazataránya bőven 15 százalék felett alakult. Tizenegy olyan választókerület van, ahol nem volt legalább induló két jelölttel előválasztás. **Az, hogy volt-e tehát effektív előválasztás, az ennek alapján nem függ össze az egyéni jelöltek teljesítményével.**

2. ábra: Ellenzéki összefogás jelöltek összesített szavazatarányának változása (2022/2018)

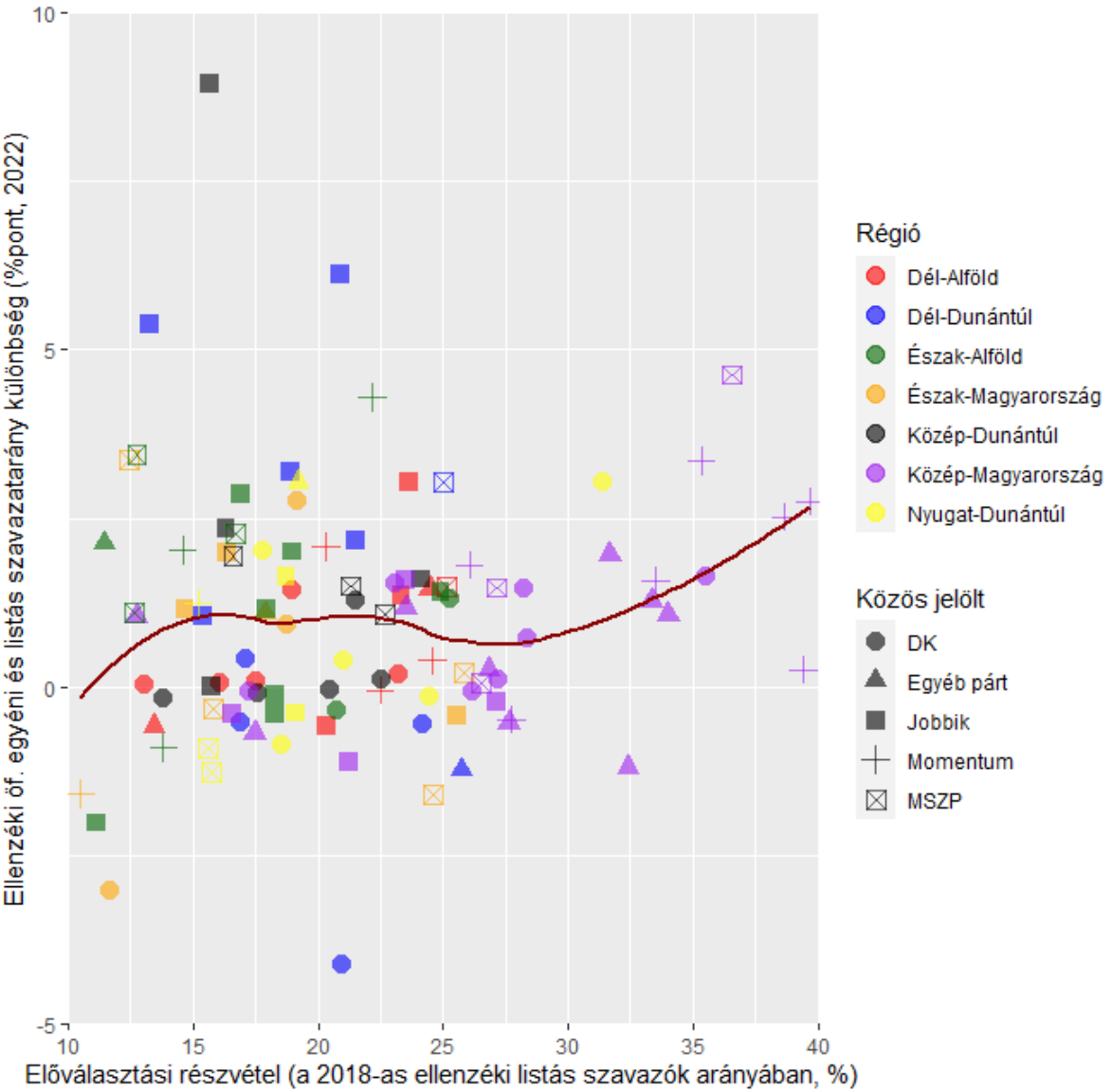
A következő ábrán (3.) az előválasztási részvétel, illetve a győztes és második helyezett jelölt közötti szavazatarány különbség (marzs) van térképesen megjelenítve. A legalacsonyabb részvétel a Észak-Alföldön és észak-magyarországi választókerületekben volt, mindösszesen 10-15% között. Az ellenzéki térségekben, mint a Dél-Alföldön 20-25%, a nagyvárosi választókerületekben (Szombathely, Debrecen, Szeged, Szekszárd, Miskolc) és Pest megyében inkább 25-30% közötti, valamint Budapesten inkább 30% felett. **Jól láthatóan a marzs és az előválasztási részvétel között nincs szoros kapcsolat.**

3. ábra: Előválasztási részvétel az ellenzéki szavazók (2018) arányá

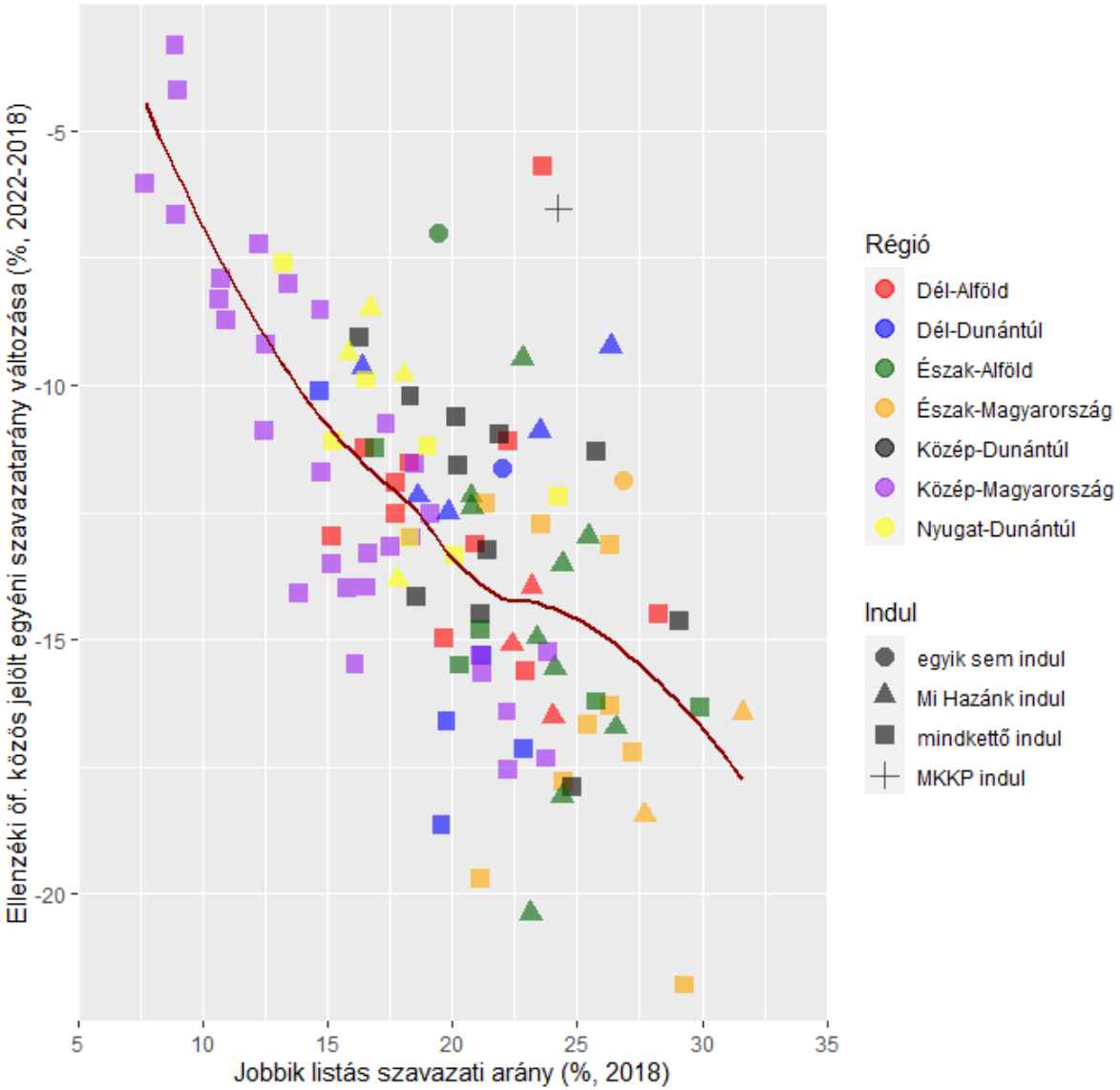
A továbbiakban az előválasztás körülményeit megragadó változók hatását vizsgáljuk a jelölt teljesítménye tekintetében. A 4. ábra azt mutatja, hogy az ellenzéki közös jelőltre leadott szavazatszám meghaladta az ellenzéki összefogás pártjaira leadott listás szavazatszámot (a pontok többsége az y tengelyen a pozitív tartományban helyezkedik el). Viszont ez utóbbi az ellenzéki szavazók számával korrigált előválasztási részvételtől kevéssé függ. Jól láthatóan 10 és 30% részvétel között nagyjából 2% körül stagnál az egyéni és listás szavazatarány közötti különbség, és csak a budapesti választókerületek esetében – ahol az előválasztás az ellenzéki szavazók körében 30% feletti – emelkedik érdemben. **Az is kivehető az ábrából, hogy nincs szisztematikus összefüggés a között, hogy melyik párt jelöltje volt az előválasztáson győztes közös jelölt, illetve, hogy melyik régióban található a választókerület.**

4. ábra: Ellenzéki közös jelölt teljesítménye vs. előválasztási részvétel

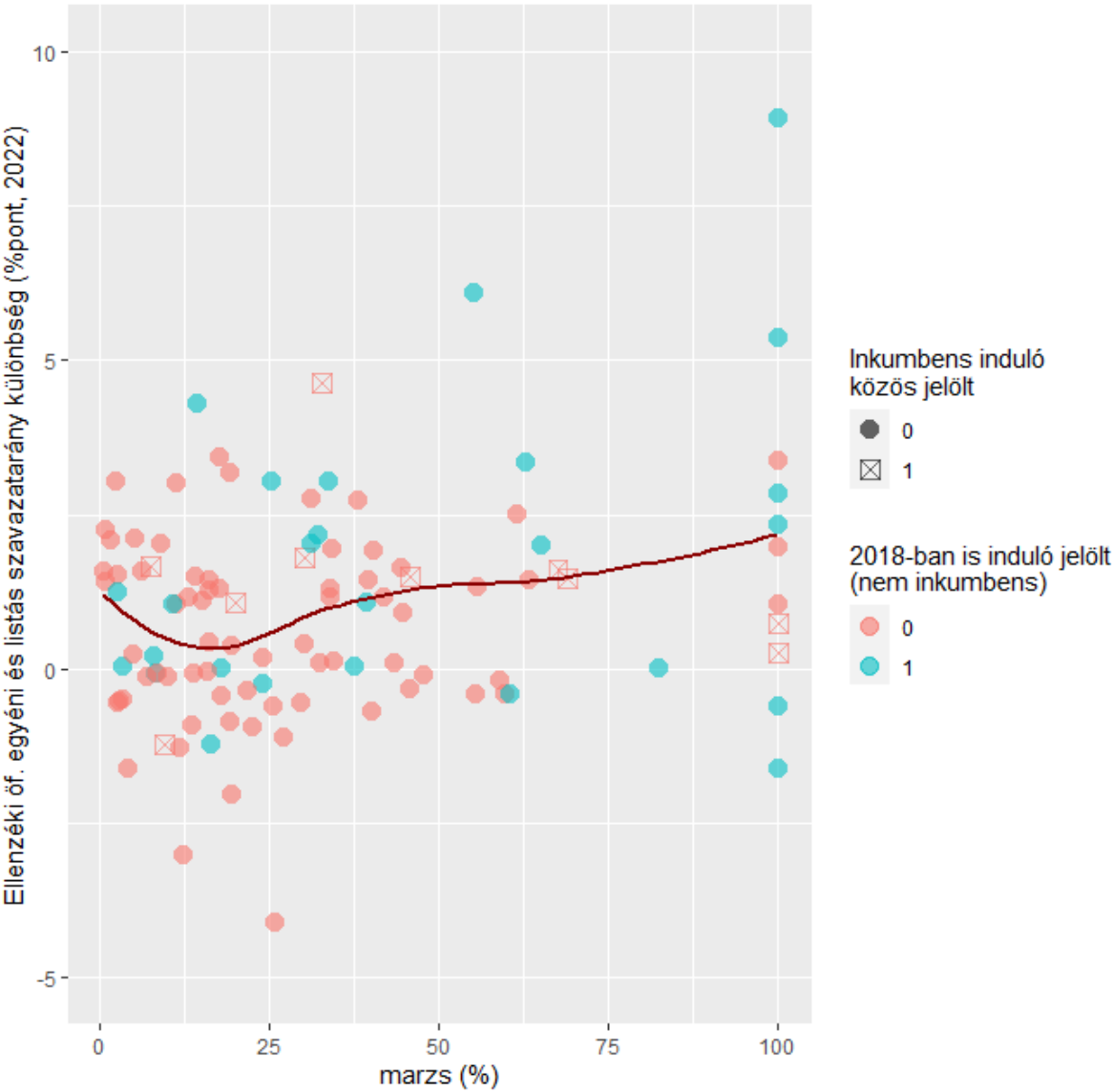
Az ellenzéki közös jelölt teljesítményét megragadó másik mutató az ellenzéki összefogás egyéni jelöltje által kapott 2022-es, valamint az ellenzéki jelöltekre 2018-ban leadott összesített szavazatarány különbsége. E mutató értéke területileg jelentősen csökken, ahogy a Jobbik 2018-as szavazataránya nő. Egyértelmű, hogy a Jobbik 2018-as szavazóinak jelentős része nem szavazott az ellenzéki közös jelőltre 2022-ben (sem az ellenzéki közös listára). Látható az is, hogy Budapesten 2018-ban a Jobbik gyengén szerepelt, így a fővárosban a legkisebb mértékű az egyéni szavazatarány visszaesése. Ahol sem a Mi Hazánk, sem a Jobbik nem indult, ott az ellenzéki egyéni szavazatarány csökkenése a vártnál jóval kisebb mértékű. A regressziós görbe (sötét piros) felett több olyan választókerület helyezkedik el, ahol csak a Mi Hazánk egyéni jelöltje indult, a Kutya Párté pedig nem. A Jobbik fellegvárainak számító választókerületek (Észak-Alföld, Észak-Magyarország) aránytalanul felülreprezentáltak a visszaesés mértékét tekintve.

5. ábra: Ellenzéki közös jelölt teljesítménye és a Jobbik 2018-as listás szavazataránya

Az előválasztáson győztes, illetve második helyezett közötti szavazatarány különbség (marzs) függvényében vizsgálva az ellenzéki összefogás egyéni és listás szavazatarány közötti különbséget az látható, hogy a marzs növekedésével csupán enyhén javul az egyéni jelölt szavazataránya a listás szavazatarányhoz képest. Az inkumbens jelölt marzsa átlagosan nem nagyobb, mint a nem inkumbens jelölté, és az inkumbensek teljesítménye is az átlag közelében van. Ugyanakkor a 2018-ban is induló, az előválasztáson győztes jelölt teljesítménye az átlagosnál érezhetően magasabb, de sokszor kihívó nélkül került sor az előválasztására.

6. ábra: Ellenzéki közös jelölt teljesítménye és marzs

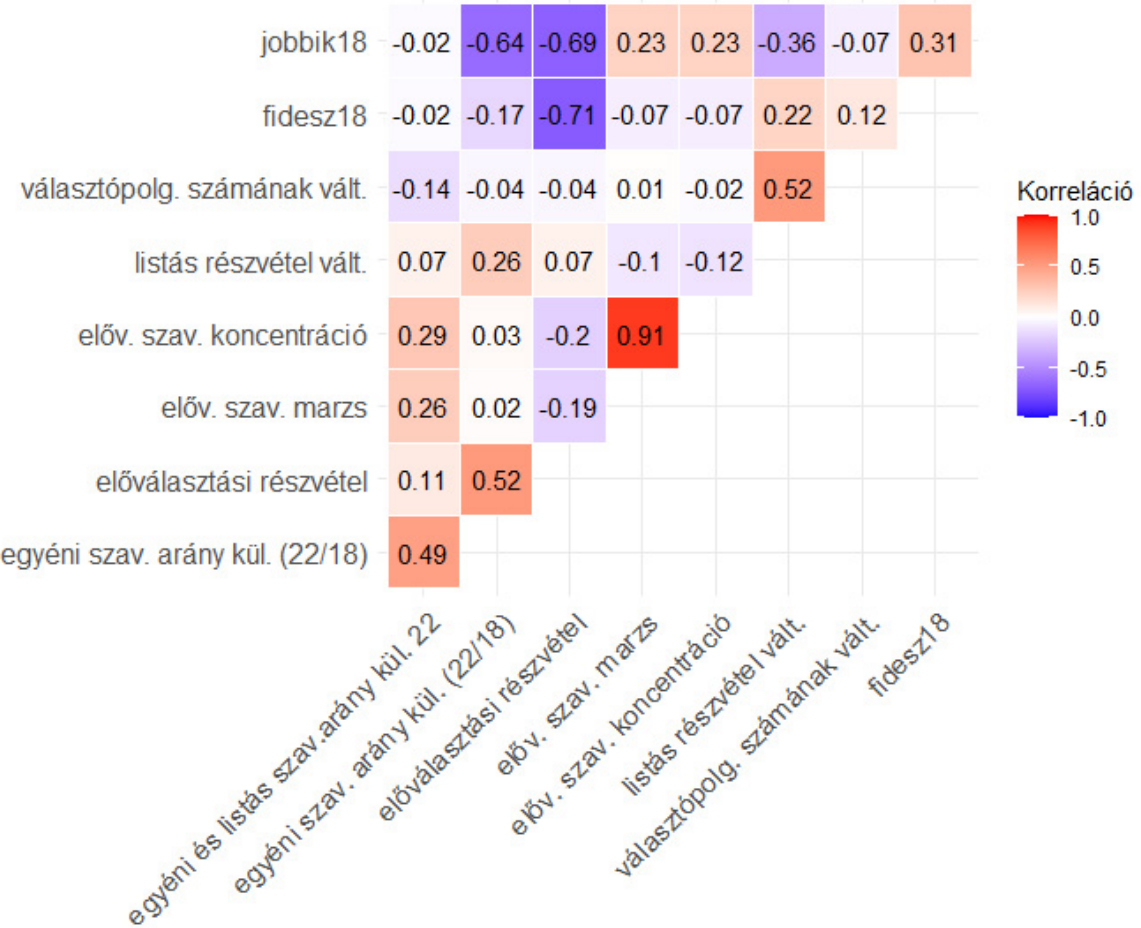

Az alábbi korrelációs táblán a legfontosabb, előválasztással és az országgyűlési választásokkal kapcsolatos változók, valamint az egyéni jelölt teljesítményét mérő változók közötti együttmozgás szorossága látható a 106 választókerületi

adatponton.⁷ A két teljesítmény mutató közötti korrelációs kapcsolat közepesen erős pozitív (0.5). Az is jól látható, hogy az előválasztási részvétel leginkább az egyéni szavazatarány változásával mozog szorosan együtt, a marzs és a koncentrációs mutatók pedig inkább az egyéni és a listás szavazatarány különbségével. Ez utóbbi kapcsolatok már inkább gyengének minősíthetők. **Vagyis a 106 adatponton a teljesítményváltozók összességében inkább gyengén korrelálnak az előválasztást jellemző karakterisztikákkal.**

Nem meglepően a Jobbik 2018-as listás szavazataránya erős negatív kapcsolatban van az egyéni szavazatarány változásával. Ennek legfőbb oka az lehet, hogy a Jobbik 2018-as szavazóinak egy része a Mi Hazánk és a Fidesz táborát erősítették 2022-ben. Az erős negatív kapcsolat a Fidesz 2018-as listás teljesítménye, valamint az előválasztási részvétel között szintén egyértelmű, hiszen ahol erős a Fidesz, ott kevesebb is az ellenzéki szavazó.

7. ábra: A fontosabb változók együttmozgása (korreláció)

7 — Csak a folytonos változók, ezért hiányzik az inkumbens jelölt, valamint a 2018-ban induló és az előválasztáson győztes induló bináris változók.

Regressziós elemzés

Az előválasztás körülményeinek az egyéni jelöltek teljesítményére való hatásának kimutatása érdekében regressziókat (lásd Függelék) futtattunk települési (3177 db) és választóköri (106 db) szinten.⁸ Igyekeztünk kontrollálni minden olyan hatásra, amely az ellenzéki közös egyéni jelöltek teljesítményét befolyásolhatja. Ilyen hatás lehet például a választási részvétel (vagy annak változása), a választópolgárok száma (vagy annak változása). Az ellenéki közös jelölt által „elérhető” szavazatszámot nagyban befolyásolta, hogy hogyan teljesített az ellenzék a 2018-as választásokon, valamint az, hogy indult-e a Mi Hazánk vagy a Kutya Párt egyéni jelöltje egy-egy választókerületben, vagy sem.⁹

A kulcsváltozónk egy olyan bináris változó, amely azt mutatja meg nekünk, hogy volt-e a választókerületben előválasztás-e vagy sem. Azaz, hogy a pártok közötti előzetes egyezkedés eredményeként lett-e kijelölve a közös jelölt, vagy az többjelöltes előválasztás alkalmával dőlt el. A 106 választókerületből 11 (13)¹⁰-ben született megállapodás az ellenzéki pártok részéről a közös jelölt személyéről. Ezeken a helyeken csak technikai értelemben volt előválasztás, mert egy jelöltre lehetett szavazni. Vagyis azt is meg kell vizsgálnunk, hogy van-e különbség pusztán aszerint, hogy az egy induló jelöltet előválasztáson vagy pártalkuk során választottak ki.

8 ——— A települési regressziók esetében a választópolgárok számával súlyoztunk, valamint azzal a reális feltevessel éltünk, hogy a járasonként a politikai attitűdök hajlamosak egy irányba „húzni”, ezért járási szinten klaszterezett standard hibák alapján ítéltük meg az egyes változók szignifikanciáját. Választókerületi szinten nem szerepeltetünk szociodemográfiai változókat, mert nem tudunk ilyeneket előállítani megfelelő adatok hiányában. A szociodemográfiai változók azokat a hatásokat ragadják meg, amelyek befolyással lehetnek az ellenzéki szavazók magatartásán keresztül az ellenzéki összefogás közös egyéni jelöltjének teljesítményére (egyben az ellenék teljesítményére) a 2022-as országgyűlési választásokon: iskolázottság, idősök aránya, jövedelemi viszonyok, iskolázottság, térségi központ elérhetősége, önkormányzati költségvetés. Megjegyzendő, hogy települési szinten nem ismerjük az egyéni jelöltek előválasztási eredményét, ezért a választókerületi arányokkal számolunk.

9 ——— A települési szinten végzett regressziós elemzés validitását csökkenti az, hogy nem ismerjük ezen a szinten az előválasztási eredményeket.

10 ——— Zuglóban Tóth Csaba visszalépett az előválasztás lezárulta előtt, illetve a Pest10-ben győztes Gér Mihály is, helyett a közös jelölt a párbeszédese Szabó Rebeka lett. Ezek a történetek értelmezhetőek úgy is, hogy valójában nem volt előválasztás ezeken a helyeken.

A regressziókat fokozatosan bővítjük (lásd Függelék), hogy láthassuk az előválasztási kontextust megragadó változók, illetve a kulcsváltozónk hatását a függő változóra, azaz a közös ellenzéki jelölt teljesítményére. Mind választóköri, mind települési szinten négy-négy regressziós becslést végzünk, ahol az ellenzéki jelölt két teljesítmény mutatójához egyenként két-két modell tartozik.

Választóköri és települési szinten a Jobbik 2018-as szavazataránya jelentős magyarázó erővel bír az egyéni jelölt teljesítményére, csakúgy, mint a listás és egyéni szavazatarány különbség 2018-ban. Várakozásunknak megfelelően, ha nem indul a Kutya Párt egyéni jelöltje, az önmagában kb. 0,8-1 százalékponttal javítja a közös egyéni jelölt teljesítményét minden specifikációban. Ugyanez igaz a Mi Hazánk jelöltjének nem indulása esetében is, csak a hatás nagyobb – inkább két százalékpont körüli, de ez választóterületi szinten nem kimutatható.

Rátérve az előválasztás karakterisztikáját megragadó változókra, a kulcsváltozónk nem szignifikáns a legtöbb specifikációban, vagyis, ha volt effektíve előválasztás egy településen/választókörben (legalább két jelölttel), az önmagában nem növeli az egyéni jelölt teljesítményét.¹¹ Sőt, az alap specifikációkban (1) és (3)-as mindkét táblázatban inkább csökkenő teljesítményt tapasztalhatunk az előválasztást megrendező választókerületeknél. Az előválasztási részvétel egyértelműen pozitív kapcsolatban van a jelölt teljesítményével. A szavazatkoncentráció erősebb változó, mint a marzs, nagyobb koncentráció mellett (kevésbé szoros verseny) javult az közös egyéni jelölt teljesítménye.

11 ——— Ugyanerre az eredményre jutunk, akár 11, akár 13 olyan választókerületet veszünk, ahol nem volt előválasztás.

Összegzés

A legfontosabb eredményünk tehát az, hogy ahol nem volt előválasztás, ott az ellenzéki közös jelöltek nem teljesítettek rosszabbul, mint az előválasztáson kiválasztottak – az előválasztás során kijelölt indulók teljesítménye között nincs statisztikai értelemben szignifikáns különbség. Továbbá a vizsgálódások alapján az országgyűlési választásokon sem az inkumbens jelöltek, sem a korábbi választáson induló jelöltek nem teljesítettek jobban más jelölteknél.

Ahol volt az előválasztásnak tétje, mert nyerhetőnek vélték az ellenzéki pártok és választók a választókerületet, ott a pártok nagyobb valószínűséggel indíthatták a helyi „erős” embereiket egymás ellen, erőn felül mozgósítva saját, lokális szavazóikat az előválasztáson. Minél nyerhetőbb a választókerület az előválasztók szerint, annál nagyobb a várható részvétel az előválasztáson, amely egyben mutat(hatja) azt is, hogy hol erősebb az előválasztás percepciója/legitimitása, illetve hol találhatóak átlag feletti számban ellenzéki szavazók. Viszont az előválasztási részvétel és az egyéni jelölt teljesítménye közötti kapcsolat továbbra is homályban marad, mert a magas előválasztási részvétel inkább azt jelzi, hogy a választókerületben erős az ellenzék, semmint az előválasztás, mint kiválasztási mechanizmus hatékonyságát. Ahhoz vélhetően sokkal szélesebb társadalmi rétegek bevonására lehet szükség (pl. a bizonytalanok megszólítása), ami viszont aligha lehetséges egy előválasztás során.

Ha van domináns jelölt az előválasztáson (azaz aki nagy szavazatkülönbséggel győz a második helyezettel szemben) az önmagában hozzájárult ahhoz, hogy növelje a teljesítményét az országgyűlési választáson. Viszont a domináns jelölt kiválasztásához nem feltétlenül szükséges előválasztást tartani, a pártok közötti tárgyalásos megállapodásnál nagy valószínűséggel figyelembe lehet venni ezt az információt, illetve ahol bizonytalan a domináns jelölt megítélése, ott az alku egyszerre több választókerületre is kiterjedhet, csökkentve az egyes pártok számára kedvezőtlen kimenet valószínűségét.

Az előválasztás körülményei és az ellenzéki összefogás közös egyéni jelöltjeinek teljesítménye közötti kapcsolat nem közvetlen, hanem áttételes. Az előválasztás után még számos tényező (kampány intenzitása, közös jelölt reputációja a bizonytalanok körében stb.) befolyásolhatja az országgyűlési választásokon mutatott teljesítményt¹².

A vizsgálódások összességében arra engednek következtetni, hogy önmagában az előválasztás nem garantálja, hogy a leginkább szavazatmaximalizáló jelölt kerül kiválasztásra. Az előválasztás inkább ott működhet jól, ahol a részvétel kellően magas (a bizonytalanok is minél nagyobb arányban vesznek részt várhatóan rajta), és nincs domináns szereplő az összefogás pártjainak jelöltjei között, illetve nem nagy a tét, mert a választókerületben kicsi a győzelmi esély a Fidesz-KDNP jelöltjével szemben.

12 — Ezeket a tényezőket nem lehet megfigyelni a vizsgálódásunk során.

Függelék

AZ ELLENZÉKI KÖZÖS JELÖLT TELJESÍTMÉNYÉNEK MAGYARÁZÓ TÉNYEZŐI
VÁLASZTÓKÖRI SZINTEN

	Függő változó:			
	Ellenzéki egyéni szav. arány vált.		Ellenzéki egyéni és listás szav. arány kül.	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Ellenzéki öf. listás szav. arány (%, 2018)	0.07 (0.04)	-0.04 (0.06)		
Jobbik listás szav. arány (%, 2018)	-0.50*** (0.08)	-0.41*** (0.11)		
Ellenzéki öf. listás szav. arány kül. (%pont, 2022/2018)			0.47*** (0.10)	0.46*** (0.09)
Választópolg. számának vált. (%pont, 2022/2018)	-0.08 (0.11)	-0.12 (0.10)	-0.14* (0.06)	-0.12* (0.05)
Részvétel változása (%pont, 2022/2018)	-0.02 (0.40)	-0.03 (0.36)	0.16 (0.19)	0.19 (0.16)
MKKP egyéni jelölt nem indul	1.52* (0.67)	1.23* (0.60)	0.84 (0.44)	0.98* (0.40)
Mi Hazánk egyéni jelölt nem indul	4.33*** (1.11)	4.41*** (1.22)	3.08*** (0.90)	2.57** (0.99)

Volt előválasztás	-0.54	1.51	-0.73	0.08
	(0.80)	(1.26)	(0.50)	(0.59)
Egyéni jelölt: egyéb párt		0.81		0.05
		(0.77)		(0.40)
Egyéni jelölt: Jobbik		0.41		0.23
		(0.63)		(0.33)
Egyéni jelölt: Momentum		-0.26		0.19
		(0.77)		(0.48)
Egyéni jelölt: MSZP		-0.57		0.28
		(0.57)		(0.40)
Előválasztási részvétel (%)		0.24**		0.09***
		(0.09)		(0.03)
Szav. marzs (%pont)		0.15		-0.06
		(1.64)		(1.05)
Szav. koncentráció (%pont)		6.14*		2.88
		(2.53)		(1.73)
Inkumbens jelölt		-1.88*		-0.68
		(0.92)		(0.55)
Indult 2018-ban egyéniben		-0.35		0.26
		(0.50)		(0.33)

Régiós kontroll	Igen	Igen	Igen	Igen
Megfigyelések száma	106	106	106	106
R ²	0.56	0.67	0.40	0.49

*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001

AZ ELLENZÉKI KÖZÖS JELÖLT TELJESÍTMÉNYÉNEK MAGYARÁZÓ TÉNYEZŐI TELEPÜLÉSI SZINTEN				
	Függő változó:			
	Ellenzéki egyéni szav. arány vált.		Ellenzéki egyéni és listás szav. arány kül.	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Ellenzéki öf. listás szav. arány (%, 2018)	-0.16*** (0.05)	-0.21*** (0.04)		
Jobbik listás szav. arány (%, 2018)	-0.27*** (0.07)	-0.25*** (0.08)		
Ellenzéki öf. listás szav. arány kül. (%pont)			0.12** (0.04)	0.11** (0.04)
Választópolg. számának vált. (%pont, 2022/2018)	-0.13* (0.05)	-0.14** (0.05)	-0.03 (0.02)	-0.04* (0.02)

Résztétel változása (%pont, 2022/2018)	-0.22*	-0.22*	-0.003	0.01
	(0.10)	(0.09)	(0.03)	(0.03)
MKKP egyéni jelölt nem indul	1.02	1.63	0.62*	0.81**
	(0.93)	(0.91)	(0.31)	(0.31)
Mi Hazánk egyéni jelölt nem indul	2.28	2.69	2.57**	2.28*
	(1.35)	(1.37)	(0.95)	(1.04)
Munkanélküliség	-0.002	-0.02	0.10*	0.08*
	(0.10)	(0.09)	(0.04)	(0.04)
SZJA alap per fő	-2.42	-2.62	-1.19*	-1.58**
	(1.85)	(1.98)	(0.53)	(0.56)
Iskolázottság	0.15***	0.13***	0.04***	0.03**
	(0.03)	(0.03)	(0.01)	(0.01)
Volt előválasztás	-1.51*	0.21	-0.97*	-0.37
	(0.59)	(1.20)	(0.39)	(0.63)
Egyéni jelölt: egyéb párt		0.38		0.18
		(0.81)		(0.30)
Egyéni jelölt: Jobbik		-1.44		0.07
		(1.00)		(0.28)
Egyéni jelölt: Momentum		-1.51		0.19
		(0.84)		(0.34)

Egyéni jelölt: MSZP		-1.59		0.49
		(0.97)		(0.37)
Előválasztási részvétel (%)		3.65***		1.52***
		(0.97)		(0.34)
Szav. marzs (%pont)		-5.20		-0.55
		(2.91)		(0.97)
Szav. koncentráció (%pont)		12.63**		2.41
		(4.82)		(1.79)
Inkumbens jelölt		0.68		0.74
		(1.12)		(0.51)
Indult 2018-ban egyéniben		-0.34		0.38
		(0.58)		(0.30)
Régiós kontroll	Igen	Igen	Igen	Igen
Településtípus kontroll	Igen	Igen	Igen	Igen
Szociodemográfiai kontroll	Igen	Igen	Igen	Igen
Megfigyelések száma	3,177	3,177	3,177	3,177
R ²	0.40	0.45	0.26	0.32

*p<0.05; **p<0.01; ***p<0.001

IDEA